

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

15 Vtrùm promiſſio vel donatio conditionalis ſit valida, & quam vim habeant conditiones appoſitæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

113
Quando reuocetur, si parens habet liberos.

Circa prædicta duo sunt Notanda: Primò, Donationem inofficiòsam, quam parens liberos habens fecit, non reuocari, nisi post mortem parentis; nam tunc primùm debetur filiis sua legitima; ac proinde tunc primùm incipit donatio illa cedere in filiorum præiudicium.

Secundò, Donationem inofficiòsam, etsi valida sit vsque ad mortem donantis, tamen non fieri sine peccato; quia sit in damnum liberorum, quod post mortem donantis, sentient. vnde et si quis promittat aliquid inofficiòse, eamque promissionem iuramento confirmet, non tamen tenetur implere; quia sine peccato implere nequit, vt colligitur ex multis Infribus, C. de inofficiòsis donat.

114
Donatio mortis causa reuocatur tripliciter.

Dico Secundò, Donatio, quæ mortis causa facta est, reuocari potest ob tres causas. Primò, Si pœniteat donatorem. sicut enim testamentum & legatum, vsque ad mortem pro arbitrio testatoris reuocari potest; ita etiam donatio, quæ mortis causa fit. Nec refert, vtrum expresse pœniteat, an implicite; vt si rem illam alteri donet. colligitur L. Qui mortis causa. 30. de mortis causa donat.

115

Secundò, Si donator dedit intuitu alicuius periculi instantis, ex quo metuit mortem incurrere; hoc ipso, quo periculum euaserit, censetur tacite reuocata donatio. vt si quis det in graui morbo, vel instante prælio, vt patet L. 3. & sequentibus. de mortis causa donationibus: vide Gomezium num. 19.

116
Promissio & donatio inter viuos non extinguuntur.

Tertiò, Si donatarius moriatur ante donatorem; ipso iure est reuocata. idem vsu venit in testamentis & legatis. Secus est in promissione & donatione inter viuos, quæ non extinguuntur morte donatarij, si sit acceptata, sed transit ad heredes; quamuis sit donatio conditionata, vel in diem. Quod si donator in donatione promittat se eam non reuocaturum, transit in donationem inter viuos, vt docet Gomezium numer. 19. & alij. de quo vide etiam Couarr. Rubr. de testam. p. 2. num. 37. & sequentibus.

DVBITATIO XV.

Vtrum promissio vel donatio conditionalis sit valida, & quam vim habeant conditiones appositæ.

117
Præsentis, præteriti, & futuri.

Respondeo & Dico Primò, Conditiò præsentis vel præteriti, addita donationi, vel alteri dispositioni, non suspendit eam; sed si conditiò existit, valet dispositio; si non existit, non valet, etiam si ignoretur: vt, Do tibi hanc vestem, si fuisti Romæ, si es meus cognatus. habetur L. Cum ad præsens. 37. & 2. sequent. de verb. obligat. Idem dicendum si conditiò est de eo, quod necessariò vel omnino certò futurum est; quia quod hoc futurum sit, iam in præsentis est verum, ac proinde conditiò censetur præsens. futurius enim (vt sic loquar) iam inest rei: vt, Promitto, do, vendo tibi, si es moriturus, si iudicium est futurum, L. Si pupillus. 9. de nouat. estque communis sententià DD. vt testatur Gomezium c. 12. de legatis, num. 63.

118

Dico Secundò, Conditiò futuri incerti suspendit donationem & alias dispositiones, vsque ad

euentum conditionis; v. g. Promitto tibi 100. si nubas, vel si fias sacerdos. Ratio est, quia ante euentum conditionis non potest certò constare an extabit. vnde qui ita donat, non intendit vt illud fiat donatarij, nisi conditiò euenerit. Gomezium supra num. 64.

Aduerte tamen, Ex huiusmodi promissione vel donatione acceptata, statim nasci obligationem in donatore, & ius in donatario, (pendens tamen à futuro quoad sui impletionem) quod non potest reuocari à donatore, nisi in casibus Dub. 14. positis, nec nouo aliquo onere grauari inuito donatario, vt rectè Siluest. Donatio 1. q. 15.

Nec obstat, quòd donatio mortis causa possit reuocari; quia ex dispositione Iuris habet hanc tacitam conditionem, vt valeat si non reuocetur. d. L. Qui mortis causa. de mort. causa donat.

Dico Tertiò, Si conditiò, sub qua donatio facta est, suo tempore impleta non fuerit, donatio non obligat, sed in irritum recidit. Idem dicendum de quauis alia dispositione, sub conditione futuri facta. Ratio est; quia dispositio pendens ex hominis libertate, non habet maiorem vim obligandi, nec aliter obligare potest, quàm disponens intendit: atqui non intendit se obligare conditione non impleta: ergo.

Dico Quartò, Conditiò impossibilis non suspendit; sed irritam reddit donationem, & quemuis alium contractum, ita vt nulla ex eo oriatur obligatio, nec ei possit accedere fideiusor. (non loquor modò de contractu matrimonij, & dispositione vltimæ voluntatis.) Ita Gomez. tractatu de legatis tomo 1. c. 12. n. 67. colligitur ex L. Impossibiles. 7. de verborum obligat. & L. Non solum. 31. de actionibus & obligat. Vbi etiam ratio inlinuatur; quia omnium ea cogitatio est, vt nihil agi existiment appositæ ea conditiòne, quam sciunt esse impossibilem. est enim talis conditiò signum dissentus, nisi aliunde præsumatur ioco adiecta.

Notandum est, Conditionem dici dupliciter impossibilem, re ipsa, & Iure. Re ipsa impossibile est, quæ fieri nequit, siue id ex natura rei proueniat, vt, Si possibiles lunam detraxeris; siue ex impotentia illius, cui imponitur, vt, Si pauper millione aureorum dederis.

Iure impossibile dicitur, quæ stante Iure eoque iniurato fieri nequit, vt est omnis conditiò turpis peccatum continens. Item quæ nihil boni in se continet, & alicui bono est impedimento. qualis olim apud ethnicos erat conditiò non nubendi. Item, si eleemosynam non dederis; si amicitiam illius deserueris, &c. Igitur si conditiò sit priore modo impossibilis, irritum reddit contractum, siue sit de futuro, siue de præsentis vel præterito; quia talis conditiò est signum non adesse contentum ferium in contractum, sed dissentum potius. dum enim consensus suspenditur ab eo, quod est impossibile; sicut hoc eo tempore, in quod refertur, non extat, ita nec consensus absolutus extat. Vnde etiam non refert, vtrum putetur possibilis an impossibilis. Si enim putatur impossibilis, signum est, ab initio deesse serium consensum, & ita nihil agitur. Si possibilis, adest quidem serius consensus, sed serio suspenditur à conditione, quæ numquam extitit nec extabit, & ita expectandus est euentus, donec sciatur esse impossibilem. simul autem atque id resciscunt, cessat omnis obligatio, quæ esse poterat ratione conscientie errantis, quamdiu putabatur possibilis. nam ex parte rei nulla

nulla ab initio subsit obligatio, cum conditio ab initio fuerit determinata ad non esse.

Conditio iure impossibilis irritum reddit contractum de futuro.

Si secundo modo dicatur impossibilis, nimirum quia turpis, non irritat contractum, nisi sit conditio de futuro, non autem si de presenti vel preterito. Ratio est, quia quando est de futuro, obstringeret vel alliceret alterum directè ad peccatum; atqui nemo potest obligari ad seruandam promissionem, qua alius obstringatur vel alliciat ad peccatum. hoc enim contradictionem implicat. v.g. promitto vel do tibi 100. si illum occideris: vendo tibi meam domum, si fœnus in ea exercere velis. Itaque ante conditionem impletam, omnes huiusmodi promissiones & donationes sunt nullius momenti. Impleta tamen conditione obligant, quia non amplius ad peccatum obstringunt, & alias potest opera alterius, omnibus spectatis, tanti æstimari, de quo vide supra Dubit. 3. Vnde etiam si talis conditio sit de preterito vel presenti, non infirmat promissionem, quia ad peccatum non allicit.

122 Excipitur contractus matrimonij in foro externo.

Excipi contractum matrimonij, propter caput finale, de conditionibus appositis. Vbi Gregorius IX. statuit, *condiciones impossibiles & turpes, contractui matrimonij adiectas, debere propter eius fauorem pro non adiectis haberi, ac proinde non irritare contractum: exceptis ijs, quæ sunt contra substantiam coniugij.* de qua constitutione, etsi ea ad tractatum matrimonij pertineat, hic etiam aliquid dicendum. Difficile enim est intelligere, quomodo conditio impossibilis possit haberi pro non adiecta in contractui matrimonij, cum sit potius signum, consensum deesse, quam adesse; & Ecclesia non possit defectum consensus in matrimonio supplere. Item quomodo conditio turpis non irritet potius contractum, cum alliciat ad peccatum, & etiam suspendat sæpè consensum in futurum.

Omissis variis responsionibus, quas bene refutat noster Rebellius, pro intelligentia istius Canonis, Notandum, condiciones impossibiles, & de futuro, siue turpes, siue honestas, dupliciter posse apponi contractui matrimonij de presenti, & cuius alteri, ac etiam donationi.

Dupliciter potest conditio apponi contractui.

Primò, vt per eam immediatè exigatur opus externum in futurum præstandum, siue illud sit impossibile absolutè, siue turpe, siue honestum. Et hoc modo suspenditur consensus vsque ad euentum conditionis, seu donec opus quod exigitur, sit præstitum. Vnde quando constat tali modo esse appositam, non est habenda pro non apposita in contractu matrimonij, etiam si contractus fiat per verba de presenti, sed expectandum donec opus sit præstitum, & conditio impleta. Vnde si sit absolutè impossibilis, est irritus: si solum est impossibilis iure, seu turpis & illicita, suspenditur vique ad euentum conditionis; quo euentu posito, consensus fit absolutus, & contractus validus, si ab initio ea fuit mens contrahentium.

Secundò, Potest apponi conditio, non vt immediatè exigatur ipsum opus externum; sed solum obligatio ad illud: vt, *Contraho tecum si matrem meam aheretis, si inimicum meum occideris:* hoc est, si te obliges ad hæc facienda. Hoc modo conditio non suspendit consensum meum, sed statim altero consentiente, & acceptante conditionem, perficitur contractus. Vnde etiam si hoc modo ponatur conditio impossibilis quoad ope-

ris executionem, non vitiat contractum matrimonij de presenti in initum: quia id quod immediatè illa conditio exigat, non est impossibile, nempe obligatio sui saltem verbalis, & quantum in te est, actuale opus.

His positis, dicendum est, Gregorium IX. cap. illo finali instruere Iudices, quidnam de huiusmodi contractibus in foro externo iudicare debeant, quando non potest constare, quo animo talem conditionem absolutè vel iure impossibilem contrahentes apposuerint: nimirum an animo immediatè exigendi ipsum opus externum, an verò solum obligationem ad opus. Si enim constare possit, quòd illam conditionem apposuerit alter eorum exigendo ipsum opus ad plenum consensum in contractum; certum est, iure natura contractum non esse validum ante ipsum opus: quia consensus non est absolutus, nisi posito opere. Neque in hoc casu loquitur Pontifex. Si verò constet per conditionem non requiri immediatè ipsum opus, sed solum obligationem, vel consensum in obligationem talis operis; vel si non constet quidem, sed de hoc dubitetur, neque re discussa possit Iudex aliquid certi habere (de quibus duobus casibus loquitur Pontifex) tunc habendam conditionem pro non apposita: quia nemo potest validè ad impossibile absolutè, vel ad id quod peccatum est (quod iure impossibile dicitur) obstringi. Cumque conditio immediatè requisita adsit, nempe consensus in obligationem, & contractus sit de presenti, nec aliud impedimentum habeat, statim est validus. Nec postea propter onus non præstitum potest rescindi: quia contractus matrimonij semel validus, non potest amplius in irritum à partibus reuocari.

Mens Canonis.

Hæc sine dubio est mens Pontificis. Rebellius noster paulò aliter explicat, sed in re non multum discrepat. His adde, si constet, conditionem impossibilem non serio sed ioco appositam, habendam pro non apposita. Similiter si dubium sit, & neutra ex parte possit moralis certitudo haberi. Tunc enim in fauorem matrimonij iudicandum. cap. fin. de sententia & re iudicata: idque propter periculum animæ, ne separati, & alius iuncti, in adulterio viuant, si ex parte rei prior contractus fortè fuit validus.

Ceterum, condiciones quæ sunt contra matrimonij substantiam (vt sunt illa, quæ sunt contra bonum prolis, vel fidei, vel Sacramenti) non habentur pro non adiectis in foro externo, sed absolutè reddunt contractum irritum: vt si alter dicat alteri, *Contraho tecum, si generationem prolis euites, vel donec inueniam diuorem, vel si corpore quaestum facies.* Ita expressè habetur dicto capite finali. Quod intellige, si sint de futuro: sic enim solum imponunt obligationem contrariam obligationi substantiali matrimonij. vide lib. 5. de Matrimon. Thomæ Sancij, vbi de his omnibus fuscè & eruditè disputat, etsi eius explicatio cap. finalis supra dicti non probetur.

Conditioes quæ contra substantiam matrimonij.

Excipi etiam *ultimas voluntates*, vt sunt institutio heredis, fideicommissum, legatum, & donatio mortis causâ; nam conditio impossibilis vel turpis illis apposita, non reddit dispositionem irritam, sed habetur pro non adiecta. vt constat L. 1. 4. 6. 8. 9. de conditionibus institutionum. & §. Impossibilis. Instit. de heredibus instituendis. vide Gomezium de legatis nu. 67. Neque id tantum

123 Vltima voluntates.

tantum in foro externo & quoad præsumptionem; sicut in matrimonio & sponsalibus; sed etiam in conscientia. Ratio est; quia etsi Ius non possit supplere consensum in sponsalibus & matrimonio, eò quòd in his quisque sit sui Iuris, nec vlla potestas humana possit alteri dare potestatem mei corporis ad vsum matrimonij absque meo consensu; potest tamen illum supplere in vltimis voluntatibus; quia res externæ subiunt dispositioni Iuris humani, suppetente iusta causa. Idem potuisset in aliis contractibus, si voluisset, sed iustas ob causas non fecit. Causa verò, cur in vltimis voluntatibus, non in aliis, ita statuerit, est, quia mortuo testatore, non superest qui possit eius mentem interpretari, quomodo conditionem intellexerit, serione an ioco adiecerit, an satis aduerterit qualis conditio esset: vnde nasci potuissent plurimæ lites. Deinde si conditio sit turpis, merito rejicitur, in pœnam testatoris: si impossibilis, rejicitur tamquam impertinens. In aliis contractibus non rejicitur, sed reddit contractum irritum; quia, contrahentes rursus contrahere possunt, si velint. Si tamen testator putabat conditionem possibilem & honestam, non rejicitur, sed irritam reddit dispositionem, vt docet Gomezius supra num. 65. & alij; ex L. Seruo manumisso. §8. 7. de conditione indebiti.

Conditio nubendi vel non nubendi.

Conditio, *Si non nupservis si uxorem non duxeris*, apposita vltimæ voluntati, habetur Iure Digestorum pro non adiecta. L. Titia. 100. 7. de conditionibus & demonstrat. idque fauore matrimonij, vt Respub. augeatur. postea tamen Iure Codicis hoc restrictum est ad primas nuptias; & constitutum vt in secundis hæc conditio vim haberet, ita vt si contra facias, legatum amittas; Authentica, Cui relictum. C. de indicta viduitate tollenda. Patem modò vim habet conditio, *Si Religionem non ingrediaris*. Ita Gomezius supra n. 78. & alij. Si dicatur, *Lego tibi 200. si nupservis*, nihil addendo de ingressu Religionis, consequeris 200. etiam si Religionem ingrediaris. Conueniunt in hoc omnes DD. teste Molina disput. 207. & habetur aperte Nouella 123. de sanct. Ep. c. 37. & Authent. Nisi rogati. C. ad S. C. Trebellian. Ratio est; quia non censetur de Religione cogitasse, cum id non expresserit; ac proinde noluisse eam excludere. Si autem dicatur, *Lego 200. si nupservis, 100. si Religionem ingrediaris*, est dubium. Multi enim tenent te habiturum 200. etiam si Religionem ingrediaris, quia illa conditio, si nupservis, quatenus retrahere potest à Religione, habenda pro non adiecta. Siluester verbo Hereditas 4. qu. vlt. Medina q. 23. Panorm. in cap. In præsentia, de probationibus. estque communior sententia Iurisperitorum. colligitur ex Authenticis proximè citatis. Contrarium tenet Couarruias lib. 1. variar. c. 19. num. 7. & sequentibus, cum aliis quos citat. Eadem placet Molina disput. 207. etsi contrariam fateatur probabilem. Ratio est; quia testator expressè contrarium statuit, & potuit ad hoc iusta ratione moueri. hoc tamen ex circumstantiis iudicandum est.

Nihilominus prior sententia videtur Iuri conformior, vt docet Felinus cap. In præsentia, de probationibus, nu. 37. vbi pro hac sententia adducit Ioannem Andream, Antonium de Butrio, Romanum, Bartolum, Albericum, Abbatem, Matthesianum, & Baldum; quamuis Baldus sibi non con-

stans alibi doceat contrarium. Pro eadem Couarruias lib. 1. variar. cap. 19. n. 9. citat Soncinatem, Arcinum, Iasonem, & Ioannem Crotum. Idem passim tenent Summisæ. Ratio est; quia si quis benè consideret, Nouella illa 123. Iustiniani c. 37. non nititur præsumptione tacitæ voluntatis testatoris (vt volunt Auctores contrariæ sententiæ, qui proinde nolunt illam locum habere, quando testator expressè Monasterium excludit) sed absolute intendit fauere pietati, etiam contra testatoris voluntatem; & idèd vult talem clausulam haberi pro non adiecta: sicut Iure Digestorum clausula, *Si non nupservis*, habebatur pro non adiecta, quia volebat Ius fauere nuptiis. Quomodo enim præsumi potest passim de quouis testatore, qui sic disponit; *Lego Fulvia 200. si nupservis, si autem non nupservis, 100.* non cogitasse de statu Religionis, & si cogitasset, ita affectum fuisse erga illam, vt Fulvia ingredientem Religionem relicturus esset 200. perinde ac nubenti? Sanè hoc præsumi non potest, sed potius contrarium. nam ingredi Religionem est maxime affine ei, quod est non nubere; & homines tunc omnia expendere solent. Deinde pauci erga Religionem ita sunt affecti, vt ita vellet disponere. Quidquid enim ad Religionem peruenit, videtur familiæ perire. Vnde idem Iustinianus eadem Nouella in fauorem Religionis statuit, ne parentes possent filios Religionem ingredienti legatima priuare, sed vt hanc tenerentur Monasterio dare. Et multa alia ibidem constituit in Religionis fauorem, ne parentes & consanguinei quidquam ingredientibus detraxerent. Quare etiam si constet de contraria voluntate testatoris, nihilominus clausula illa habebitur pro non adiecta, vt rectè docent Auctores supra citati.

Nec obstat, quod Couarruias obiicit; Neminem qui serid Religionem cogitet, ratione talis clausule auertendum: quia etsi id verum sit quando legatum est paruum (nam ob tale ne nuptias quidem omittet, qui serid de illis cogitat) non tamen quando est amplissimum, ex quo manens in sæculo maxima bona ad Dei gloriam perficere poterit; quod legatum diuites amici occupabunt, & vanè expendent, si Religionem ingressus fuerit. Addo, non tantum agi ne auertantur qui firmo animo Religionem destinant; sed etiam ne illi qui de illa delibitant.

DVBITATIO XVI.

Vtrum donatio facta ad certum vsum vel finem, vel sub certo onere, si illud onus, vel ille finis non præstetur, sit valida.

Dico Primò, Quando aliquis donat ob certum finem, si non intendat ad illum finem obligare, sed solum allidere animum, vel præbere media ad illum consequendum, si placuerit; non est irrita donatio, etiam si finis non sequatur. v. g. Petrus legauit puellæ 100. vt nubat, nec aliud expressit; illa verò ante nuptias obiit; legatum non est restituendum, sed transit ad heredes puellæ, imò etiam si manens in vita coleret cælibatum in sæculo, vel ingrederetur Religionem, non teneretur restituere, vt docet Molina disput. 208. quia non censetur legato maius bonum voluisse impedire,